

Αρ. Φακ.: ΑΥΤ. 1/2022

ΑΥΤΕΠΑΓΓΕΛΤΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ,

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ

ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΔΙΑΝΟΜΕΩΝ ΕΤΟΙΜΟΥ ΦΑΓΗΤΟΥ

Προϊστάμενος: Γιώργος Κακότας

Ερευνώντες Λειτουργοί: Νάσια Διονυσίου, Κυριάκος Κυριάκου

17 Φεβρουαρίου 2022

Εισαγωγή

- 1.** Πρόσφατα έχουν δει το φως της δημοσιότητας ανησυχητικά περιστατικά αναφορικά με **βίαιες επιθέσεις εναντίον αλλοδαπών διανομέων έτοιμου φαγητού που σημειώνονται τις τελευταίες ημέρες στην πόλη και επαρχία Λευκωσίας και οι οποίες ενδέχεται να υποκινούνται από ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα.**
- 2.** Ειδικότερα, σύμφωνα με δημοσιεύματα στον τύπο και αναρτήσεις στο διαδίκτυο, οι υπό αναφορά επιθέσεις που επιβεβαιώνονται και από την Αστυνομία, πραγματοποιήθηκαν στις 13 Φεβρουαρίου 2022, όταν ομάδα ανηλίκων περικύκλωσε αλλοδαπούς διανομείς έτοιμου φαγητού, τους οποίους κατέβασαν από τα μοτοποδήλατα τους τους κτύπησαν και ακολούθως οι διανομείς κάλεσαν ομοεθνείς τους οι οποίοι προσέτρεξαν στη σκηνή, ως επίσης και γονείς των νεαρών.
- 3.** Μετά, δε, την παρέμβαση της Αστυνομίας, αποφεύχθηκε η επέκταση της συμπλοκής, ενώ, στο μεταξύ, συνολικά τρεις διανομείς φαγητού και τέσσερα νεαρά πρόσωπα τραυματίστηκαν, ενώ ένας 52χρονος γονέας συνελήφθηκε για επίθεση κατά διανομέα φαγητού. Πέραν του συγκεκριμένου περιστατικού, η Αστυνομία έχει σημειώσει και περιστατικά κλοπών και ληστειών κατά διανομείς φαγητού και προς τούτο έχει αυξήσει τις περιπολίες της για την πάταξη του φαινομένου.¹

¹ <https://www.alphanews.live/cyprus/agria-benteta-nearon-kai-dianomeon-fagito-y-piso-apos-tis-symplokes-sti-leykosia>

4. Παρότι η Αστυνομία άρχισε και συνεχίζει την διερεύνηση του εν λόγω περιστατικού γι' αυτό και δεν θα υπεισέλθω στην σφαίρα που αγγίζει την άσκηση των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων της κατά το στάδιο που αυτή διεξάγεται, δεν μπορώ όμως να μην παρέμβω αυτεπάγγελα στο θέμα, υπό τις αρμοδιότητες μου ως Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων και ως Εθνική Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εξαιτίας της σοβαρότητας των περιστατικών, δεδομένου ότι εκ πρώτης όψεως φαίνεται να πρόκειται για ρατσιστικές βίαιες επιθέσεις, που στοχοποιούν στα τυφλά ανθρώπους, εξαιτίας του επαγγέλματός τους (διανομείς φαγητού σε μοτοποδήλατα) είτε είναι, είτε εκλαμβάνονται ότι είναι, αλλοδαποί.
5. Σε τέτοια περιστατικά, οι διάφορες κρατικές υπηρεσίες οφείλουν να αντιδρούν άμεσα, αποτελεσματικά και αποφασιστικά, υπό το φως της δεδομένης ευθύνης του κράτους για έμπρακτη καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων και την προστασία όλων των προσώπων εντός της επικράτειάς του ανεξαρτήτως καταγωγής, χρώματος, θρησκείας, εθνικής ή εθνικής καταγωγής.

Ρατσιστική συμπεριφορά και Εγκλήματα Μίσους

6. Η αυξημένη απαξία του ρατσισμού έγκειται στο ότι αρνείται τη θεμελιώδη αρχή ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι και ότι καμιά ομάδα προσώπων δεν είναι ιεραρχικά ανώτερη ή κατώτερη από οποιαδήποτε άλλη. Κι αυτό γιατί **τα εγκλήματα μίσους συνιστούν τυφλά και απρόκλητα εγκλήματα που δεν σχετίζονται με οποιαδήποτε ατομική συμπεριφορά του θύματος, αλλά οφείλονται, εν όλω ή εν μέρει, σε εχθρότητα και προκατάληψη εναντίον της εθνικής, φυλετικής, θρησκευτικής, πολιτισμικής,**

σεξουαλικής κ.α. ταυτότητας του. Δεν επιδιώκουν, δε, απλώς να πλήξουν το ίδιο το θύμα, αλλά και να μεταδώσουν μηνύματα «ανωτερότητας» και «κυριαρχίας» στην ευρύτερη ομάδα στην οποία το θύμα ανήκει, ενσταλάζοντας σε όλα τα μέλη της αισθήματα απόρριψης, φόβου και ανασφάλειας.

- 7.** Κατ' επέκταση **συνιστούν επίθεση όχι μόνο εναντίον του προσώπου το οποίο την δέχεται, αλλά και εναντίον της ευρύτερης ομάδας, η οποία μοιράζεται όμοια χαρακτηριστικά με το πρόσωπο αυτό, ενσπείροντας στα μέλη της ομάδας αυτής τα ίδια αισθήματα ταπείνωσης ή φόβου που βιώνει ο άμεσος δέκτης.** Παράλληλα, η δημιουργία, διάδοση ή ενίσχυση ρατσιστικών στάσεων ή συμπεριφορών, μπορεί όχι μόνο να δημιουργήσει εχθρικό κλίμα εναντίον ομάδων με κοινές συλλογικές ταυτότητες, αλλά και να οδηγήσει σε σοβαρές διακρίσεις εις βάρος τους, καθώς και σε ακραίες μορφές βίας.

- 8. Τα περιστατικά αυτά, μεμονωμένα ή μη, εκτός του ότι αποτελούν ποινικά αδικήματα , θίγουν τον πολιτισμό και τις αξίες της ίδιας της πολιτείας και της κοινωνίας.** Ως εκ τούτου, το κράτος υπέχει αυξημένη υποχρέωση να δρα προληπτικά, αποτρεπτικά και κατασταλτικά εναντίον του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας και να προστατεύει τα πραγματικά και δυνητικά θύματά τους.

- 9.** Η πιο πάνω υποχρέωση αντανακλάται και στη νομοθεσία μας, η οποία περιέχει ένα πολύ ισχυρό ποινικό οπλοστάσιο για την αντιμετώπιση και τιμωρία συμπεριφορών που είτε αποβλέπουν στην υποκίνηση ή πρόκληση εχθρότητας, μισαλλοδοξίας ή ρατσισμού, είτε συνιστούν ρατσιστικά αδικήματα ή αδικήματα μίσους.

Νομική Προστασία

- 10.** Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (**ECRI**), του Συμβουλίου της Ευρώπης διαχωρίζει τη ρατσιστική βία στα «ρατσιστικά αδικήματα» και στα «ρατσιστικά περιστατικά», εντάσσοντας στα πρώτα όλα τα αδικήματα τα οποία είτε τελούνται με ρατσιστικό κίνητρο είτε είναι εκ φύσεως ρατσιστικά και στα δεύτερα κάθε περιστατικό που γίνεται αντιληπτό ως ρατσιστικό από το θύμα ή από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο.
- 11.** Με την **Απόφαση – Πλαίσιο 2008/913/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας** καθίσταται σαφές ότι τέτοια βία ή μίσος είναι εκείνα που στρέφονται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους ομάδας, εξαιτίας της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, και μπορεί να επεκτείνεται και σε άλλα κριτήρια, όπως αυτά της κοινωνικής θέσης ή των πολιτικών πεποιθήσεων.
- 12.** Η εν λόγω Απόφαση – Πλαίσιο, παρότι έχει ως πρώτο μέλημα την καταπολέμηση συγκεκριμένων μορφών ρατσισμού και ξενοφοβίας, και συγκεκριμένα της δημόσιας υποκίνησης ρατσιστικής βίας ή μίσους και της δημόσιας επιδοκίμασής ή άρνησης τέτοιων εγκλημάτων ή εγκλημάτων γενοκτονίας, πολέμου ή κατά της ανθρωπότητας, ζητά, επιπρόσθετα, από τις έννομες τάξεις των κρατών μελών να καταστήσουν τα ρατσιστικά και ξενοφοβικά κίνητρα ως επιβαρυντικές περιστάσεις κατά την επιμέτρηση της ποινής ενός αδικήματος.

13. Οι αρχές που εμπεριέχονται στην Απόφαση – Πλαίσιο έχουν ενσωματωθεί στη κυπριακή έννομη τάξη με το Νόμο περί της Καταπολέμησης Ορισμένων Μορφών Εκδηλώσεων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας μέσω του Ποινικού Δικαίου, σύμφωνα με τον οποίο καθίστανται ποινικά αδικήματα μεταξύ άλλων:

«...Εκ προθέσεως δημόσια διάδοση και δημόσια υποκίνηση βίας ή μίσους που στρέφεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται βάσει της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών ή της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, κατά τρόπο που διαταράσσει τη δημόσια τάξη ή που έχει απειλητικό ή υβριστικό χαρακτήρα...».

14. Πολύ σημαντικό δε, είναι το άρθρο **35Α του Ποινικού Κώδικα**, βάσει του οποίου **το κίνητρο προκατάληψης έχει αναγνωριστεί ως επιβαρυντικός παράγοντας για την επιμέτρηση της ποινής που επιβάλλεται για οποιοδήποτε αδίκημα**. Το εν λόγω άρθρο προβλέπει, ειδικότερα πως: *«Το Δικαστήριο, στα πλαίσια άσκησης των εξουσιών του κατά την επιμέτρηση και επιβολή ποινής, δύναται να λαμβάνει υπόψη ως επιβαρυντικό παράγοντα το κίνητρο της προκατάληψης κατά ομάδας προσώπων που προσδιορίζεται βάσει της φυλής, του χρώματος, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, των θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, των γενεαλογικών καταβολών, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου.»*

15. Θα πρέπει, δε, να υπογραμμιστεί ότι τα εγκλήματα μίσους που πηγάζουν από τη μισαλλοδοξία, συνίστανται, μεταξύ άλλων από πράξεις εκφοβισμού, απειλές, επιθέσεις και οποιοδήποτε άλλο αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου, με κύριο συστατικό τους ότι τελούνται από μισαλλοδοξία.

- 16.** Οι δράστες επιλέγουν τα θύματά τους στοχεύοντας στα προστατευόμενα χαρακτηριστικά τους, όπως φυλή, γλώσσα, θρησκεία ή εθνικότητα και στοχεύουν στην ταυτότητα των θυμάτων. Τα δε θύματα, δύνανται να διακατέχονται από αισθήματα έκθεσης σε κίνδυνο ένεκα της αδυναμίας τους να μεταβάλουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και γνωρίσματα εξαιτίας των οποίων έχουν καταστεί θύματα. Συνακόλουθα είναι αναγκαία η ποινική καταστολή τους για την κατάδειξη ότι η ευρύτερη κοινωνία τα αποστρέφεται και τα καταδικάζει.²
- 17.** Παρότι, δε, εξελικτικά έχει υιοθετηθεί ένα ικανοποιητικό νομικό πλαίσιο για προστασία από τις διακρίσεις και τις ρατσιστικές συμπεριφορές, τα εγκλήματα μίσους εξακολουθούν να είναι ένα υπαρκτό φαινόμενο στην κυπριακή κοινωνία, το οποίο απαιτεί εντατική και συλλογική αντίδραση από όλους τους εμπλεκόμενους στο θέμα φορείς.
- 18.** Αναγνωρίζοντας, μάλιστα, την ανάγκη για συλλογική αντιμετώπιση του φαινομένου, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων μας ως Φορέας Καταπολέμησής των Διακρίσεων, έχουμε αναλάβει από κοινού πρωτοβουλία με το **Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Office for Democratic Institutions and Human Rights - ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)**, για την ανάπτυξη και την προώθηση διυπηρεσιακής συνεργασίας (**interagency co-operation**) μεταξύ αρμόδιων δημόσιων αρχών και φορέων της κοινωνίας των πολιτών, με σκοπό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους στην Κύπρο. Στα πλαίσια δε της συνεργασίας αυτής, έχει ήδη συσταθεί Ομάδας Εργασίας με αρμοδιότητα να καθορίσει και να προωθήσει συγκεκριμένες δράσεις που θα ενισχύσουν και θα βελτιώσουν το πλαίσιο αντιμετώπισης των αδικημάτων με ρατσιστικό κίνητρο στην Κύπρο και την στήριξη των θυμάτων.

² Γεώργιος Βούλγαρης, *Τα εγκλήματα μίσους και η ποινική αντιμετώπισή τους στην Ελλάδα*, (2015) 3 Εγκληματολογία, 275 κ.ε.

Το επίμαχο περιστατικό

- 19.** Σε σχέση με την προκειμένη περίπτωση, δεν θα πρέπει να μας διαφεύγει το νεαρό της ηλικίας της πλειονότητας των δραστών, γεγονός το οποίο θα πρέπει να μας προβληματίζει, αφενός αναφορικά με την εκκόλαψη νέας μορφής νεανικής παραβατικότητας, αφετέρου, δε, για τον στόχο των συγκεκριμένων παραβατικών ενεργειών ο οποίος ήταν συνάνθρωποι μας που κατάγονται από τρίτες χώρες με κίνητρο τα προστατευμένα χαρακτηριστικά τους.
- 20.** Κατά συνέπεια, διαφαίνεται ότι ανήλικα πρόσωπα δεν έχουν τύχει παιδείας που να αποκλείει μισαλλόδοξες πρακτικές και πιθανόν να υποπίπτουν σε ενδεχόμενες βίαιες πράξεις, επιλέγοντας τα θύματά τους με γνώμονα τα εν λόγω χαρακτηριστικά.
- 21.** Η έξαρση της νεανικής παραβατικότητας, της συγκεκριμένης τουλάχιστον μορφής, θα πρέπει, κατά συνέπεια να αντιμετωπιστεί ριζικά από την παιδική ηλικία, ώστε να διαπλάθει ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά των παιδιών που να αντανακλά σε συναισθήματα αγάπης, φιλευσπλαχνίας και αποδοχής προς όλους τους συνανθρώπους τους.
- 22. Επομένως αν κάτι κατέδειξε η επίθεση αυτή είναι η άμεση ανάγκη για παιδεία, η ύπαρξη της οποίας θα απέτρεπε το «έγκλημα και τιμωρία» για τέτοιου είδους πιθανά αδικήματα.**
- 23.** Όπως, δε, έχει σε πάγια νομολογία του επισημάνει το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων:** *«Η ρατσιστική βία αποτελεί ιδιαίτερη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και, ενόψει των*

επικίνδυνων επιπτώσεών της, απαιτείται έντονη επαγρύπνηση και δυναμική αντίδραση εκ μέρους των αρχών. Για το λόγο αυτό, οι αρχές πρέπει να χρησιμοποιούν κάθε διαθέσιμο μέσο για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ρατσιστικής βίας, ενισχύοντας έτσι το όραμα της δημοκρατίας για μια κοινωνία όπου η διαφορά δεν θα θεωρείται απειλή, αλλά πηγή πλούτου. Κατ' επέκταση, το κράτος έχει υποχρέωση να διερευνήσει την πιθανή ύπαρξη ρατσιστικών αποχρώσεων σε μια βίαιη πράξη, καταβάλλοντας κάθε δυνατή προσπάθεια. Κι αυτό γιατί, η αντιμετώπιση της ρατσιστικά υποκινημένης βίας επί ίσοις όροις με περιπτώσεις χωρίς ρατσιστική απόχρωση θα σήμαινε ότι κλείνουμε τα μάτια στον ιδιάζοντα χαρακτήρα των ρατσιστικών πράξεων που είναι ιδιαίτερα καταστρεπτικές για τα θεμελιώδη δικαιώματα».

- 24.** Ως εκ τούτου η επέμβαση της Πολιτείας είναι επιτακτική. **Η επάρκεια της κρατικής αντίδρασης σε ακραία φαινόμενα ξενοφοβίας και ρατσισμού αντικατοπτρίζει την προσήλωση του κράτους στις αρχές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ισότητας, της ελευθερίας και της δημοκρατίας, η Πολιτεία δεν θα πρέπει να μείνει αμέτοχη και βουβή μπροστά από κάθε περιστατικό που υποθάλπει το ρατσισμό.**
- 25.** Και αν αυτή παιδεία ελλείπει από το σπίτι θα πρέπει να βρεθεί σε χώρους όπου η Πολιτεία έχει υποχρέωση να καταθέσει κάθε προσπάθεια για την σφαιρική μόρφωση και τη κριτική σκέψη του αυριανού ενήλικα όπως τα σχολεία και τα Πανεπιστήμια.
- 26.** Οφείλει να καλλιεργήσει κουλτούρα σεβασμού, στη ανθρώπινη αξιοπρέπεια ανεξαρτήτως φυλής, εθνοτικής ή εθνικής καταγωγής.
- 27.** Προς την κατεύθυνση αυτή, στοχεύουν οι εκπαιδεύσεις και τα σεμινάρια σε σχολεία στις οποίες προβαίνει στο Γραφείο μας, υπό την αρμοδιότητα του Επιτρόπου ως Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων και ως

Εθνική Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Με τις συγκεκριμένες εκπαιδεύσεις επιδιώκεται η εμπέδωση κουλτούρας σεβασμού προς τη διαφορετικότητα και η καταπολέμηση κάθε μορφής διακριτικής συμπεριφοράς, μεταχείρισης ή ενεργειών προς ομάδες προσώπων λόγω των χαρακτηριστικών τους.

28. Επί τούτου και ενόψει της προαναφερθείσας συνεργασίας του Γραφείου μας με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων του ΟΑΣΕ, θα επιδιωχθεί **συνάντηση με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας**, για τη **διεύρυνση και περαιτέρω εντατικοποίηση των συγκεκριμένων σεμιναρίων και εκπαιδεύσεων**, στα παιδιά από τη φοίτηση τους στη δημοτική εκπαίδευση, ώστε με την ενηλικίωσή τους να μην διακατέχονται από αισθήματα μίσους και αποστροφής προς συνανθρώπους μας με διαφορετικά χαρακτηριστικά αλλά να τους αντιμετωπίζουν ως ισότιμα μέλη μια παγκόσμιας κοινωνίας.

29. Η δε Αστυνομία, αναμένεται ότι θα προχωρήσει στην:

- i. Εντατικοποίηση των ενεργειών για εξιχνίαση των επιθέσεων που έχουν σημειωθεί, ενδεχομένως με την ανάθεσή τους σε άτομα με γνώσεις ή εμπειρία στην διερεύνηση οργανωμένων ή/και ρατσιστικών εγκλημάτων.
- ii. Προσπάθεια να διαπιστωθεί κατά πόσο έχουν διαπραχθεί κατά το τελευταίο διάστημα κι άλλα παρόμοια περιστατικά, με την αξιοποίηση, ενδεχομένως, της πολιτείας των πολιτών, που δραστηριοποιούνται σε σχέση με αυτό το με σκοπό, την άντληση όσο το δυνατόν περισσότερων σχετικών πληροφοριών.
- iii. Δημόσια ενθάρρυνση των θυμάτων να προβούν σε αναφορά τους.

- iv. Καταγραφή όλων των περιστατικών, ώστε να κατανοηθεί η έκταση και η φύση των επιθέσεων και κατά πόσο αυτές εντάσσονται σε ένα οργανωμένο πλαίσιο ή υποκινούνται από συλλογικότητες ή αποτελούν μεμονωμένα περιστατικά.

Η παρούσα έκθεση υποβάλλεται στην Υπουργό Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξης και Αρχηγό Αστυνομίας αλλά και στον Υπουργό Παιδείας και Πολιτισμού Αθλητισμού και Νεολαίας για το μέρος των ενεργειών που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές τους.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και
Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Φορέας Ισότητας και Καταπολέμησης των Διακρίσεων

Εθνική Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων